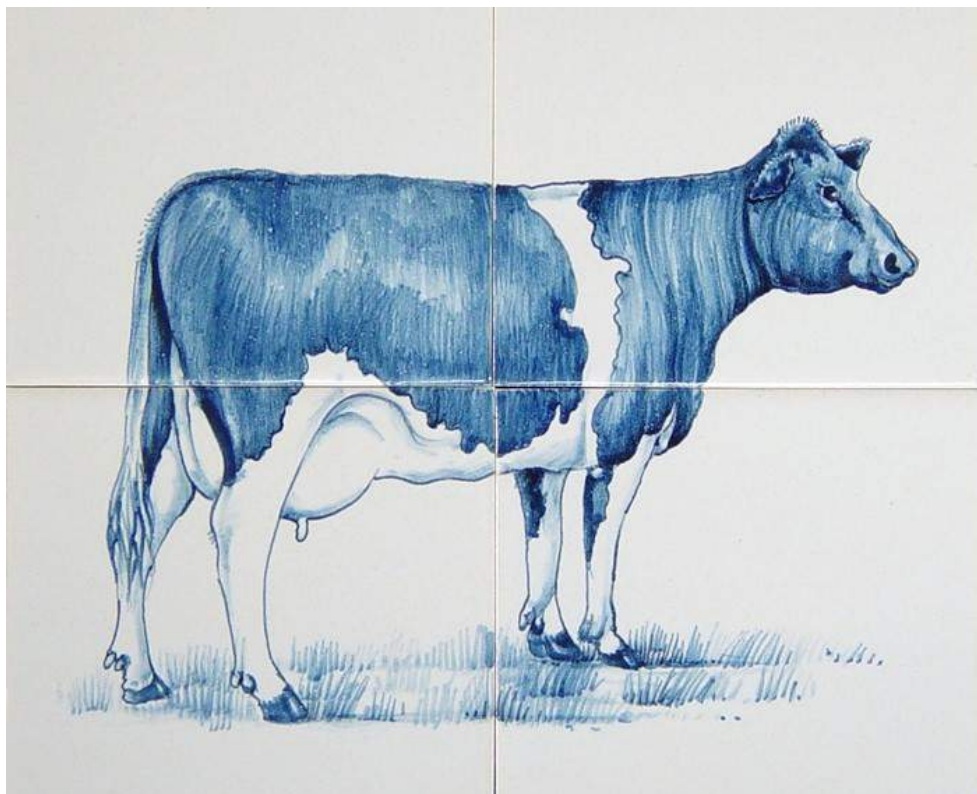

VOORAF

DICK DE JONG

De oplossing is gevonden: minder koeien, dus minder mest, dus minder CO², dus geen problemen meer. Helaas is het niet zo simpel als het lijkt. En bovendien betekent minder koeien ook een heleboel economische problemen. Want voor de hoeveelheid te houden vee is geïnvesteerd. Fors geïnvesteerd. Daarvoor is wellicht geleend en als de investering niet meer rendeert kan die lening niet worden afbetaald; zelfs voor de rente is er al geen geld. Bovendien is de boerderij ineens een stuk minder waard, dus heeft de boer er ook minder pensioen uit. Als het moet, dan moet het. Maar laten we het vooral nadenkend gaan doen. Dat geldt ook voor het vinden van nieuwe bestemmingen voor de leegkomende boerderijen.

Tegeltableau De Koe

DE SCHOORSTEEN

Op verreweg de meeste boerderijen staat een schoorsteen. Dat is een zo alledaagse verschijning dat we er niet speciaal op letten en dus ook meestal niet eens zien. Toch is er een prachtige diversiteit van schoorstenen te ontwaren, als we er oog voor hebben en tijd voor nemen. U moet dat beslist eens doen!

In deze tijd van het jaar staat de schoorsteen meer in de belangstelling dan anders. En dat komt niet doordat het buiten zo koud wordt dat de kachel moet gaan branden om de huizen te verwarmen. Het komt doordat sommige mensen nog steeds denken dat de schoorsteen een rol speelt bij het krijgen van cadeautjes met

Sinterklaas. Bij die schoorsteen wordt de schoen gezet, waarna menig kinderhartje sneller gaat kloppen. Want door die schoorsteen komt zwarte Piet (door het roet raakt zijn gezicht zo donker...) om de schoen te vullen!

Ook op het schip dat Sinterklaas vanuit Spanje naar ons Noordelijke landje stuurt, staat een schoorsteen. En dat is in tegenstelling tot de schoorsteen in de huizen een schoorsteen waar helemaal geen steen aan te pas komt; die is van ijzer.

Drie schoorstenen en een schouw.

Oudere boerderijen hebben een schouw, met schoorsteen en daaronder de haard. Woorden die ons zo vanzelfsprekend in de oren klinken. Maar zijn ze zo gewoon? Formeel gezien is een schoorsteen een stenen afvoerkanaal voor rook. Maar anno nu noemen we elke rookafvoerpijp een schoorsteen, zelfs de meest eenvoudige metalen versie. Maar die laatste heet eigenlijk afvoerkanaal, waarbij je direct een vraag kunt stellen: is het toegevoegde woord kanaal hier wel juist gebruikt?

Maar nu even terug naar de schoorsteen. Al in 1240 komt het woord shorsten voor, voor stookplaats of schouw. Het woord schoorsteen bestaat uit twee samengevoegde woorden: schoor en steen. Het eerste deel komt van schoren, ondersteunen of stutten. Dat slaat op de ondersteuning van de 'rookvang', zoals de schoorsteen in de middeleeuwen werd genoemd. Dat schoren gebeurde door uitkragende stenen.

Het geheel van de stookplaats noemen we wel de schouw. Dat woord kan duiden op twee herkomsten. Zo is schouwen: met heet water wassen of koken. Dit komt uit het Frans: eschauder. De tweede betekenis komt uit het Latijn, excava: met metselwerk beklede holle ruimte.

Dan is er nog het woord haard, de eigenlijke brandplek, of brandhaard. Dat komt van hert, wat branden, gloeien of heet maken betekent. De woordverandering naar haard zie je ook bij andere woorden. Zo werd ertha aarde en stert staart.

VOEDSELCOMMISSARIS

DUBBELSPEL TIJDENS DE OORLOG

Kees Tukker schreef een boek over zijn oudoom, de hoge ambtenaar Jan Groen Tukker. 'Groen' werd na de oorlog opgepakt wegens vermoeden van 'heulen met de Duitschers'. Na enkele maanden kwam hij weer vrij. Net als iedereen in die tijd wilde hij daarna de blik vooruit richten. Er bleef echter een zweem van mysterie rond zijn persoon hangen'. Na lezing van het boek en de situatie van na de oorlog kennend: ten onrechte. Groen deed gewoon zijn best, maar moest daar soms veel moeite voor doen.

Groen werd geboren in Giessen-Oudekerk, in de boerderij net ten oosten van de Oude School. In zijn geboortedorp, in de buurt waarvan hij na de oorlog weer ging wonen met zijn vrouw, deden verhalen de ronde. Er werd nooit hardop negatief gesproken. Als Kees zijn familie vroeg, kreeg hij geen antwoord. Als je een klasgenoot was van Anton Mussert en onderhandelaar namens Nederland in het Berlijn van 1933 dan ben je licht verdacht. Wanneer je dan ook nog tot 1943 woont op een kasteeltje dat daarop door Seyss-Inquart wordt gevorderd en een functie hebt tijdens de oorlog als voedselcommissaris van Gelderland, dan praten de mensen. Het overkwam Jan Groen Tukker (1894-1971) en het betekende dat de tweede helft van zijn leven door de oorlog werd getekend.

Rechts de boerderij waar Jan Groen Tukker werd geboren.

Maar er waren andere verhalen over Groen. De familie Van Zweden bijvoorbeeld, die zich herinnerde hoe ze, op de vlucht uit Arnhem, bij het echtpaar Tukker een schuilplaats vonden voor twee Engelse parachutisten die zich onderweg bij hen hadden gevoegd. En er waren de bewijzen dat Groen tijdens de oorlog de voedselvoorraden, die hij moest doorgeven aan de Duitsers, stelselmatig lager opgaf dan de werkelijkheid. Op die manier hielp hij duizenden onderduikers en de gevangenen van Kamp Amersfoort. Dit laatste gebeurde via de verpleegster van het Rode Kruis, Loes van Overeem. Zij had hiervoor toestemming gekregen van de Duitse kampcommandant. Ja, daarvoor moest ze ook wel eens bij hem gaan eten. In het kamp had ze de naam 'de witte engel', maar na de oorlog werd ze aangeklaagd wegens collaboratie. Haar naam werd pas lang na haar dood gezuiverd. Hoe wrang kan het lot zijn.

Over ministers en burgemeesters zijn al eerder boeken geschreven. Daarin wordt steeds duidelijk dat vele een dubbelrol moesten spelen en daardoor voor buitenstaanders vaak werden aangezien als mensen met een dubieuze wandel tijdens de oorlog. Voor Groen als hoge ambtenaar lag dat niet anders. Het boek kenmerkt Groen als een keihard werkende man. Een boerenzoon met gezond verstand. In de jaren dertig kreeg Groen na het overlijden van zijn vader de beschikking over 10 ha weiland in de buurt waar eertijds de kapel van Slingeland stond. Op de oude boerderij hier logeerde hij soms met zijn vrouw. De boerderij was oud en feitelijk onbewoonbaar. Hier een nieuw huis bouwen was een goede investering: arbeid was goedkoop en er was behoefte aan werk. Mensen uit de streek zouden er iets aan kunnen verdienen. Later zou dit inhouden dat er metalen kozijnen in het huis kwamen en dat er veel beton in werd verwerkt, omdat hij bedrijven in de buurt wist, die dat leverden. Gedurende een heel jaar liet Groen naast de boerderij een bouwplek ophogen met bagger en specie uit de Giessen. In de zomer van 1935 werd de bouwvergunning afgegeven. Twee jaar later was de villa gereed. Architect was de bevriende kunstenaar Van der Meij, die hiervoor een door hem bewoonde verbouwde boerderij in Geulle kopieerde.

De naam 'De Gave Gulden' kwam van een nichtje. Die had het uit een roman-
netje, waarin een man de hoofdpersoon
speelde, die getrouwd was met een
rijke oude dame. Die dame werd door
haar echtgenoot gekscherend 'de gave
gulden' genoemd, terwijl hij haar be-
droog met een jongere dame en er
lustig op los leefde van het geld van zijn
oudere echtgenote.

Dat verhaal sprak Groen aan, omdat het hem herinnerde aan minister president Colijn, die het land met zeer zuinige hand had geleid en tegelijkertijd op zeer grote voet leefde met een Duitse maitresse.

Het gezin woonde er overigens de eerste tijd niet, maar gebruikte de villa als vakantiewoning. Pas na de oorlog vestigde het echtpaar er zich definitief.

In het boek komt op verschillende plekken een beeldje aan de orde, dat in De Gave Gulden stond. Op zich geen bijzonderheid, maar in die tijd stonden in de rechtlijnige Alblasserwaard eigenlijk nog nergens beeldjes. Ook dat is kenmerkend voor de hardwerkende boeren, die onze streek heeft opgeleverd: geen opsmuk...

KRIMPENERWAARD

Het gebied van de Krimpenerwaard is een van de mooiste gebieden van het Groene Hart. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden heeft hier geen ruilverkaveling plaatsgevonden. Uiteraard wel een vrije onderlinge ruil van gronden en landerijen, maar die is niet van overheidswege ingezet. Dat kun je zien als je de gebieden met elkaar vergelijkt. De Krimpenerwaard oogt 'historischer', zeker op onderdelen. Laten we teruggaan naar de geschiedenis.

De Krimpenerwaard vormt met de Vijfheerenlanden en de Alblasserwaard het Zuidhollandse deel van het westelijke rivierengebied. Dit gebied, waartoe ook de Lopikerwaard en het westen van de Tielerwaard behoren, wordt in landschappelijk opzicht gekenmerkt door een grote mate van overeenkomst als gevolg van een min of meer vergelijkbare bodemopbouw, een vrijwel overeenkomstige ontginningwijze in de middeleeuwen en een grotendeels gelijksoortig grondgebruik. De genoemde ontginningwijze, resulterend in een strokenverkaveling met bewoning vóór op de kavels, is op zich weer kenmerkend voor een veel groter gebied: het uitgestrekte Utrechts-Hollandse veengebied. Het waarden-landschap wordt door deze strokenverkaveling met lange, smalle kavels en brede sloten bepaald.

Opschriften bij een boerderij.

Als gevolg van de situering van de bewoning vooraan op de kavels zijn boerderijlinten ontstaan. Aan de randen van de waarden liggen enkele wat grotere nederzettingen. Buiten de nederzettingen is het landschap zeer open, zij het hier en daar onderbroken door oude geriefhouten eendenkooibosjes en houtsingels. Het grondgebruik is overheersend grasland. Van de 'eeuwige' strijd om de beheersing van het binnenwater getuigen boezemlanden, kaden en tiendwegen en -weteringen. In een groot deel van de Krimpenerwaard bestaan deze kenmerken tot op de huidige dag. In het zuidwesten is de mate van verandering, onder invloed van de agglomeratie Rotterdam.

De naam Krimpenerwaard bestaat uit twee delen: 'krimpen' en 'waard'. Het eerste deel vinden we ook in twee namen van plaatsen in het gebied: Krimpen aan den IJssel en Krimpen aan de Lek. Het woord krimp betekent rivierbocht. De dorpen zijn dus genoemd naar hun situering aan rivierbochten. Een waard is een geheel door rivieren omgeven stuk land of gebied. De Krimpenerwaard is dus een door bochtige rivieren, de Lek en de Hollandsche IJssel, omgeven waard.

EXCURSIE 2018

Dit jaar was de rit naar de Utrechtse Vallei, onder meer langs de Grebbe-linie. Bijzonder is dat een aantal door oorlogsgeweld verwoeste boerderijen direct weer herbouwd zijn en vervolgens voor de tweede keer zijn verwoest. Om negen uur vertrok het gezelschap vanuit Meerkerk en vervolgens waren er tijdens de route verschillende stops ingepland.

DIGITALISERINGSPROJECT

Bij het project Digitalisering ten behoeve van de Beeldbank zal worden gestart met een pilot, waaruit duidelijk gaat worden hoe we dit precies gaan aanpakken. Het eindresultaat van dit project moet zijn dat we alle huidige en voormalige boerderijen in het hele werkgebied (Alblasserwaard, Krimpenerwaard en Vijfheerenlanden) in kaart brengen. Dat wil zeggen dat er een foto van moet zijn, een adresaanduiding en dat dit alles in een openbaar toegankelijke beeldbank moet komen.

Bij het project digitalisering zal met name worden gekeken naar het zo compleet mogelijk krijgen van de beeldbank.

PROJECT VRIJKOMENDE AGRARISCHE BEBOUWING

Zoals bekend participeert Boerderij & Erf AKV in een VAB-werkgroep, waarin het gaat over te nemen maatregelen in het kader van dit onderwerp. Bij het Project Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) willen we alle ruilverkavelingsboerderijen registreren (plaats, adres en foto) en vervolgens gaan inventariseren hoe hun levensverwachting als boerenbedrijf is en dan in enkele daartoe geschikte gevallen een ontwikkelplan maken voor een voortbestaan als er geen boerenbedrijf meer in is gevestigd. Voorbeelden, die in de praktijk als maatwerk kunnen worden overgenomen.

VRIJWILLIGERS

Bij de realisatie van de projecten is de inzet van vrijwilligers onontbeerlijk. U kunt zich al aanmelden. Later volgen er gerichte oproep en wervingsacties. Boerderij & Erf AKV rekent op u. Wat voor werk u gaat doen bepaalt u zelf.

FOKVEEDAG

Door Boerderij & Erf AKV is op de Fokveedag een kennisquiz Alblasserwaards dialect gehouden. Zowel senioren als jeugdige deelnemers leverden een formulier in. Na loting onder de goede inzendingen door voorzitter Kees Bakker was Jan Vink uit Hardinxveld-Giessendam de gelukkige. Door PR-bestuurslid Dick de Jong kreeg hij de prijs overhandigd.

VERLICHTE PROEVERIJENROUTE

De organisatie is al een flink eind gevorderd met de voorbereiding van een route door de Vijfheerenlanden, in februari volgend jaar. Zodra dit mogelijk is, worden alle begunstigers op de hoogte gebracht. Hierbij gaat het naast het aanlichten van de boerderijen om het bieden van mogelijkheden om iets te zien en te proeven in diverse opgestelde boerderijen.

TEUS KOOREVAAR ONDERSCHIEDEN

Op 3 november 2018 is Teus Koorevaar koninklijke onderscheiden. Burgemeester van der Borg van Molenwaard memoreerde in zijn toespraak aan de vele verdiensten die Teus voor onze streek, zowel bovengronds als in de bodem heeft, want met name de archeologie is zijn passie. Vanaf het begin van Boerderij & Erf AKV was hij ook bij onze stichting betrokken.

CADEAU-IDEEËN

- **HOEVE - HOFSTEE - HERBESTEMMING**
Een fotoboek met begeleidende tekst over boerderijen in de AV. In het boek gaat het over de mogelijkheden die er zijn om de boerderijen te herbestemmen in een nieuwe functie. Foto's Evert van Lopik en tekst Dick de Jong. € 14,95, 100 pagina's ISBN: 9789080803879
- **DE BOERDERIJ HET BEHOUDEN WAARD**
Een boek van Meine Mollema dat boerderijeigenaren en plattelandsbewoners duidelijk informeert over de juiste wijze van restaureren, verbouwen, onderhouden en isoleren. Met veel foto's en voorbeeldtekeningen. 108 pagina's, € 14,95 ISBN: 9789080803800
- **DE STEE VAN SAAN VAN PIETERE**
Verhalen over het boerenleven van Hans Mouthaan en oude zwart-wit foto's over het boerenwerk zijn gebundeld in een nieuwe publicatie van Boerderij & Erf. 96 pagina's € 14,95. ISBN 9789080803886
- **BOER EN BOERDERIJ**
Huib de Kok beschrijft in dit rijk geïllustreerde standaardwerk op boeiende wijze de vele facetten uit het leven en het werk van de boeren in de streek. Ook gaat het over de boerderijen, de boerengzinnen, het boerenwerk en het sociale leven. Een boek dat elke liefhebber van de streek moet lezen. 352 pagina's € 35,00 ISBN: 9789080803855

Te koop de boekhandel, bij het secretariaat en in Museum De Koperen Knop.

MONUMENTENAFTREK WORDT SUBSIDIE

Bij de Tweede Kamer was in 2016 al een wetsvoorstel ingediend waardoor de fiscale aftrek voor onderhoud van particuliere rijksmonumentenpanden omgezet zou worden in een subsidieregeling. Deze omzetting werd steeds uitgesteld maar zoals het er nu uitziet zal de nieuwe regeling per 2019 in werking treden. Op Prinsjesdag 2016 kondigde de staatssecretaris van destijds aan dat de monumentenaftrek zou worden vervangen door een subsidieregeling. In november van dat jaar werd echter aangegeven dat de afschaffing niet door zou gaan omdat er veel kritiek van de Tweede Kamer was gekomen op de plannen. Toen werd nog wel aangegeven dat de aftrek per 2018 zou gaan verdwijnen. Halverwege 2017 werd echter duidelijk dat de omzetting nog eens met een jaar zou worden uitgesteld.

MEER GEBAAKT BIJ EEN SUBSIDIEREGELING

Het ingediende wetsvoorstel heeft nu ook steun gekregen van minister van Engelsehoven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In een brief aan de Tweede Kamer heeft zij aangegeven dat een integraal stelsel van instandhouding en onderhoud van monumenten in Nederland meer gebaat is bij een subsidieregeling voor particulier onderhoud van monumentenpanden dan de huidige fiscale aftrek. De fiscale aftrek moet daarom per 2019 omgezet worden in een subsidie.

VOOR IEDEREEN GELIJKE REGELING ONDERHOUD

De door de eigenaren/bewoners van rijksmonumenten ingediende plannen voor onderhoud aan monumenten worden dan beoordeeld aan de hand van de Leidraad subsidiabele instandhoudingskosten. Voor degenen die nu gebruik kunnen maken van de fiscale aftrek komt er één nieuwe, voor iedereen gelijke regeling voor onderhoud. Hier kunnen zij een beroep op doen voor de instandhouding van hun rijksmonumentenwoning. Eigenaren kunnen maximaal 35% subsidie krijgen voor gemaakte instandhoudingskosten.

Als de Eerste Kamer ermee instemt verdwijnt de aftrekmogelijkheid van onderhoudskosten voor rijksmonumenten. Vanaf 1 januari 2019 is er dan een vervangende subsidieregeling voor particuliere eigenaren van rijksmonumenten met een woonfunctie. Als u meer wilt weten: www.monumenten.nl.

Zouden we de komende winter de boerderijen weer eens vanaf het bevroren water kunnen bekijken?

ADVERTENTIES

KOOL & VAN DEN TOREN

- deskundig
- vertrouwd
- persoonlijk

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Dorpestraat 65a 2969 AD Dord-Alblas | 0184-691566 | info@koolvandentoren.nl

WWW.KOOLVANDENTOREN.NL

UITSMIJTERS

Hooiladen.

De Koning & Witzier
de makelaars voor vrijstaand wonen

WIJ ZIJN ALS MAKELAAR GESPECIALISEERD IN "VRIJSTAAND WONEN"

Regelmatig verkopen wij ook monumentale boerderijen. Wij vinden het belangrijk dat een koper "gevoel" heeft bij de aankoop van zo'n boerderij. Als koper en verkoper samen belangstelling hebben voor oude details, is een voorspoedige verkoop vaak het resultaat.

Wilt u uw boerderij verkopen?
Neem dan vrijblijvend contact met ons op.

De Koning & Witzier
de makelaars voor vrijstaand wonen

Oosteinde 32, 3466 LB Waarder
Telefoon 0348 - 502 224
Westwal 34, 4141 AP Leerdam
Telefoon 0345 - 599 394

www.koningwitzier.nl

Achterkrat van boerenwagen.

Schouw.

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

herbestemming
restauratie
renovatie
nieuwbouw

www.lakerveld-noordeloos.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING
Dick de Jong - Bureau Tekstwerk

REDACTIEADRES:
Buitendams 51 3371 BA Hardinxveld-
Giessendam 06-22845889 djtekst@planet.nl
www.bureau-tekSTwerk.nl

FOTO'S
Collectie Boerderij & Erf AKV, Bureau
Tekstwerk en anderen.

BOERDERIJ & ERF
alblasserwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Ammers
0184-661425 06-53759618
secretariaat@boerderijenerf.nl www.boerderijenerf.nl